

KGAOLO YA SESWAI

8. KAKARETŠO

8.1 Matseno

Kgaolo ye e lebane le kakaretšo ya nyakišišo ye, yeo e rungwago ka tekolo ya mehuta ya dikanegelotseka le dikanegelokopanatseka mo Sepeding. Go tlo tsinkelwa ka boripana le dikokwane tšeo mehuta ya dikanegelotseka tšeo e ithekgilego ka tšona. Tše di tla lekolwa di theilwe godimo ga dikgopolo tša Dresden le Vestdijk (1957) mabapi le kanegelotseka le kanegelotseka le nonwane.

8.2 Kgaolo ya pele

Kgaolo ye e arotšwe ka dikarolwana tše seswai. Karolwana ya mathomo e nepišitše Lebopa le dingwalwa tša gagwe. Karolwaneng ya bobedi go nyakišišitšwe basekaseki bao ba ka bego ba sekasekile dikanegelokopanatseka tšeo tša Lebopa: **Ntlo ya monna yo mongwe le Bomahlwabadibona**. Go hwetšagetše gore ga go bao ba šetšego ba di nyakišišitše ge e se fela Groenewald (1993) yoo le yena a hlalošitšego diteng tša tšona ka boripana le go di aroganya go ya ka mehuta ya tšona. Go bontšhitšwe gape le maikemišetšo a lengwalonyakišišo le. Tlhalošong ya dikgopolo go hlalošitšwe kgopolo ya kanegelotseka. Yona e hlalošitšwe ge e le kanegelo yeo go yona monyakišiši a swaraganego le go rarolla bosenyi. Go hlokometšwe gape le mehuta ya dikanegelotseka ka go lebelela karoganyo ya mehuta yeo, go ya ka Boileau le Narcejac, bofokodi bja karoganyo yeo ya bona le karoganyo ya Groenewald. Boileau le Narcejac ba arola dikanegelotseka ka mehuta ye lesome, mola Groenewald yena a re mehuta yeo e ka ba ye mehlano ka ge moko wa ditaba wa tšona o ipušeletša. Go tšwetšwe pele ka mokgwa wa nyakišišo gomme go gateletšwe gore nyakišišo e theilwe godimo ga go hlaloša sebopego sa sengwalo le go bapetša dikanegelokopanatseka tše pedi tšeo tša

Lebopa: **Ntlo ya monna yo mongwe le Bomahlwabadibona.** Papetšo yeo e bontšhitše phapano ya dibopego tša dikanelokopanatseka tšeo. Mabapi le sebopego sa sengwalo go hlalošitšwe matlalo a mararo a sengwalo e lego la **diteng** (go gateletšwe **bohlokwa bja sererwa**), la **thulaganyo** (go bontšhitšwe **bohlokwa bja moko wa ditaba**) le la **mongwalelo**, le ge mongwalelo o se o hlalošwe nyakišišong ye. Go rumilwe ka tshepedišo ya ditaba.

8.3 Kgaolo ya bobedi

Kgaolo ye e lebane le **diteng I** yeo go yona go hlokomedišitšwego pele tlhalošo ya dielemente tša diteng: Baanegwa ba diteng ba hlalošitšwe ge ba arotšwe ka mehuta ye mebedi e lego baanegwagolo le baanegwanyane. Baanegwagolo bao ba arotšwe gape ka mongangiši le mongangišwa bao kamano ya bona e laolwago ke lenaneo le le itšego, e lego la tebanyo, bokgontšhi, bothuši, boganetši le bothušegi. Ditiragalo di hlalošitšwe ge di arotšwe ka mehuta (magoro) ye meraro, e lego legoro la ditiragalotshwanelo (gantši le arolwa ka tiragalotshwanelo ya mathomo, ya gare le ya mafelelo), legorwana la ditiragalotsebanyo le la ditiragalokoketšo. Tikologo e bontšhitšwe ge e arotšwe ka nako le felo. Nako e arotšwe ka mehuta ye mebedi e lego nako ye e itšego le nako ya ditiragalo. Nako ye e itšego ga e na mathomo le mafelelo, mola nako ya ditiragalo e na le mathomo le mafelelo. Felo go boletšwe ge e le fao baanegwa ba phelago gona le moo ditiragalo tša sengwalo di diregago gona. Felo e laola phetogo ya ditiragalo mola le yona e laolwa ke sererwa. Go filwe kakaretšo ya diteng tša kanegelokopanatseka ya **Ntlo ya monna yo mongwe**. Go phethilwe ka go nepiša dielemente tša diteng ge di lebane le kanegelokopanatseka yeo ya **Ntlo ya monna yo mongwe**.

8.4 Kgaolo ya boraro

Kgaolo ye e lebane le **diteng II** yeo go yona go sekasekilwego kanegelokopanatseka yeo ya **Bomahlwabadibona**. Go thomilwe ka go akaretša diteng tša kanegelokopanatseka yeo. Karolwana ya go latela e bile

go nepiša tirišo ya dielemente tša diteng ge di lebane le kanegelokopanatseka yeo. Go gateletšwe kamano ya baanegwagolo. Gona mo gape ditiragalo di arotšwe ka mehuta ye meraro e lego legoro la ditiragalotshwanelo, legorwana la ditiragalotebanyo le la ditiragalokoketšo. Legoro le legorwana le a fapantšhwa ka diphapantšho tše di itšego. Magorwana a mararo a legoro la tiragalotshwanelo ke tšona dikokwane tša diteng tša kanegelokopanatseka yeo ka gore kanegelo yeo e theilwe godimo ga tšona. Tikologo e lekotšwe go hlokometšwe dikarolwana tša yona tše pedi e lego nako le felo. Kgaolo ye e rumilwe ka go bapetša baanegwa, bontši bja ditiragalokoketšo, nako le felo gomme go lemogilwe gore kanegelokopanatseka yeo e nago le ditiragalokoketšo tše ntši ke ya **Ntlo ya monna yo mongwe**. Nako ya ditiragalo ye telele go bonagetše ge e le yeo ya **Bomahlwabadibona** ka ge ditiragalo tša yona di latelana, mola tša yeo ya **Ntlo ya monna yo mongwe** go tšama go eba le moo ditiragalo di diragalago ka nako e tee.

8.5 Kgaolo ya bone

Kgaolo ye e lebane le **thulaganyo I**. Go yona go gateletšwe teori ya dikgopolo tšeo di lebanego le thulaganyo. Go hlalošitšwe gore moko wa ditaba o ka se sa hlalošwa mo ka ge o hlalošitšwe kgaolong ya pele. Go boletšwe gore thaetlele e na le khuetšo godimo ga sengwalo. Mabapi le lenaneotlhophangwalwa (moakanyetšo) go boletšwe gore ke lona le hlalošago mohuta wa sengwalo go akaretša le semelo sa baanegwathwadi (molwantšhwa le molwantšhi). Kalotaba e bontšhitšwe ge e le matseno a ditaba tšeo mongwadi a thomago ka tšona ge a ngwala sengwalo sa gagwe. Gape go gateletšwe ge e le karolo yeo go yona re tsebantšhwago le baanegwathwadi le tšeo re yago go bala ka tšona. Yona e felela go thulano ya mathomo. Thulano yeo ke go se kwane ga baanegwa goba moanegwa le tikologo ya gagwe. Thulano yeo e hlola gore go be le kgogedi ya go rata go tseba gore ditaba tšeo di ya go felela kae. Maatlakgogedi ao ke phišegelo ye e gapeletšago mmadi gore a tšwele pele ka go bala ka ge a nyaka go tseba molaetša wa mongwadi. Baanegwa ba thulaganyo go gateletšwe ge ba na le

mediro. Mediro yeo ke go emela go loka goba go se loke. Bona ba arotšwe ka mehuta ye mebedi, e lego baanegwathwadi le baanegwathuši. Ditiragalo ge di lebane le letlalo la thulaganyo di fetoga diswantšho le tšona. Di swantšha go loka goba go se loke. Tikologo ge e lebane le thulaganyo e hlalošitšwe ge e arolwa ka ya tshwanelo, ya atmosfere le ya seka/seswantšho. Gomme yona tikologo, e godiša maatlakgogedi le go tšweletša moko wa ditaba. Tšwetšopele e gateletšwe ge e le mokgwa wa mongwadi wa go tšwetša ditaba pele ka go šomiša dithekniki tše di itšego. Sehloa ke magomo a kgakgano. Go tloga go sona ga go sa na thulano. Gomme ge e le tlemollahuto ke moo mongwadi a utollelago mmadi diphiri le pheletšo ya baanegwathwadi.

8.6 Kgaolo ya bohloano

Kgaolo ye e lebane le **thulaganyo II** yeo go yona go sekasekilwego kanegelokopanatseka ya **Ntlo ya monna yo mongwe**. Go gateletšwe bohlokwa bja thaetlele yeo ge e le ka moo e šomišitšwego ka gona, le phapano yeo e bago gona ge e ka dirišwa e feleletše. Moko wa ditaba wa kanegelokopanatseka ye le wona o hlalošitšwe.

Lenaneotlhophangwalwa (moakanyetšo) la kanegelokopanatseka ye le laeditšwe ge le fapana le leo la mehlang la kanegelotseka. Lona le re: molwantšhwa ke motho wa ka mehla, gomme o na le bofokodi; mola molwantšhi e le motho wa maemo, wa go ba le bofokodi. Lenaneotlhophangwalwa leo ke lona le latetšwego ge go lekolwa dimelo tša baanegwathwadi ba, molwantšhwa (Tumo) le molwantšhi (Shadi). Dimelo tšeo di lekotšwe go ya ka diphapantšho tša mehuta ye mebedi, e lego diphapantšhotshwanelo le diphapantšhotlaleletšo, gomme go latelwa lenaneo la tlhalošo ya mongwadi, polelo le ditiro tša moanegwa, tšeo baanegwa ba bangwe ba di bolelago ka moanegwa le tšeo di bolelwago ke leina (Tumo).

Ditiragalo tša thulaganyo di hlalošitšwe ge di swantšha lehlakore la go loka goba la go se loke. Go hlalošitšwe le go dirišwa ga dithekniki tša kalotaba, e lego **poeletšo le tšhutišo**.

Tikologo e hlalošitšwe ka go arolwa ka ya **tshwanelo**, ya **atmosfere** le ya **seka/seswantšho**. Ge go sekasekwa tšwetšopele go akareditšwe diteng tša tšwetšopele, gomme gwa latela tlhalošo le tirišo ya dithekniki tša tšwetšopele tše di latelago: **boipoeletšo, kgegeoteramatiki, tlogelo, nepišo le tharano ya ditaba**.

Dikokwane tše, sehloa le tlemollahuto di hlalošitšwe ge di tšwelela di swaragane mo go kanegelokopanatseka ye. Go gateletšwe gore kanegelokopanatseka ye e na le sehloa sa **boiphoro** le sa **nnete**. Sehloa seo sa nnete ebile ke yona tlemollahuto. Gomme go gateletšwe gore sehloa le tlemollahuto tše di lebanego le molwantšhi di šia mmadi a fegilwe lefateng ka gore o ka re go sa na le thulano kua pele. Ke seo se napago se tliša maatlakgogedi go fihla mo mafelelong.

8.7 Kgaolo ya boselela

Kgaolo ye e lebane le **thulaganyo III** yeo go yona go sekasekilwego kanegelokopanatseka yeo ya **Bomahlwabadibona**. Le gona mo gape go gateletšwe bohlokwa bja thaetlele ye. Moko wa ditaba wa kanegelokopanatseka ye o hlalošitšwe.

Lenaneotlhopangwalwa (moakanyetšo) le lona le laeditšwe ge le fapana le leo la mehlang la kanegelotseka. Lona le re: balwantšwa ke batho ba maemo, ga ba na bofokodi; mola molwantšhi le yena e le motho wa maemo, a se na bofokodi. Go latetšwe lenaneotlhopangwalwa leo ge go hlalošwa dimelo tša baanegwathwadi bao, balwantšhwa (Joe le Ranti) le molwantšhi (Sebata). Le gona mo dimelo tše di lekotšwe go ya ka diphapantšho tša mehuta yeo ye mebedi, e lego diphapantšhotshwanelo le diphapantšhotlaleletšo, gomme le

lenaneo go latelwa lona leo la mo go **Ntlo ya monna yo mongwe**, ge e se fela gore ge e le tšeo di bolelwago ke leina go šeditšwe leina leo la Sebata.

Ditiragalo mo go kanegelokopanatseka ye di boletšwe ge di lebane le lehlakore la go se loke ka ge bobedi balwantšhwa le molwantšhi e le batho ba go dira tša go se loke. Go hlalošitšwe dithekniki tša kalotaba e lego, **go diegiša nako le poledišano** tšeo mongwadi a di dirišitšego go tliša maatlakgogedi, gomme ka morago gwa hlalošwa tirišo ya tšona.

Tikologo e hlalošitšwe ka go arolwa ka dikarolwana tše tharo, e lego ya tshwanelo, ya atmosfere le ya seka/tshwanelo. Le gona mo go kanegelokopanatseka ye, ge go sekasekwa tšwetšopele go akareditšwe diteng tša tšwetšopele, gwa kgona go hlalošwa dithekniki tša tšwetšopele tšeo mongwadi a di dirišitšego e lego, **leboo, kgegeo le nepišo**, gwa fetšwa ka go hlaloša tirišo ya tšona.

Sehloa le tlemollahuto di laeditšwe ge le gona mo go kanegelokopanatseka ye di sa swaragane le gore le gona mo go sa no fela go na le sehloa sa **boiphoro** le sa **nnete**. Go swaragana fao ga sehloa le tlemollahuto ke gona go godišago maatlakgogedi go fihla mafelelong.

8.8 Kgaolo ya bošupa

Kgaolo ye e lebane le papetšo ya thulaganyo ya dikanegelokopanatseka tše pedi tšeo: **Ntlo ya monna yo mongwe** le **Bomahlwabadibona**. Ge di bapetšwa go lemogilwe gore moko wa ditaba wa dikanegelokopanatseka tše pedi tšeo o a fapana. Moko wa ditaba wa **Ntlo ya monna yo mongwe** o lebane le : **sephiri**; mola wa **Bomahlwabadibona** o lebane le: **bošoro, go tšhoša** le **go homotša**. Seo se napile se bontšha gore dikanegelokopanatseka tšeo di wela dikarolong tše pedi tša go fapana, e lego : **Leina la mogobošwa/ mmolawa ke sephiri (Ntlo ya monna yo mongwe) le Nyakišišo ya go fihlela mo mmadi a homotšegago (Bomahlwabadibona)**. Ge go bapetšwa

dithaetlele go lemogilwe gore thaetlele ya **Ntlo ya monna yo mongwe** ka go se felele moo ga yona e na le **sephiri**; mola ya **Bomahlwabadibona** yona e itlhaloša ka boyona di tloga fase.

Ge go lekolwa lenaneotlhophangwalwa gona go lemogilwe gore molwantšhwa (Tumo) wa **Ntlo ya monna yo mongwe** o lebane le **botse**; mola balwantšhwa ba **Bomahlwabadibona** bona ba lebane le **bobe**. Ge e le molwantšhi (Shadi) wa kanegelokopanatseka ya **Ntlo ya monna yo mongwe** o fapana le wa yeo ya **Bomahlwabadibona** (Sebata) fela ka gore yena o na le bofokodi, mola yoo wa mafelelo a se na bjona.

Maatlakgogedi a ditiragalo tša dikanelokopanatseka tšeo go laeditšwe ge a godišwa ke tirišo ya dithekniki tše di fapanego.

Mo go elemente ya tikologo go lemogilwe ge phapano ye e lebanego le karolo ya nako, e le fela yeo ya gore mo go **Bomahlwabadibona** ga go na nako ya seka/seswantšho ka ge e sa tšweletšwe gabotse. Karolo ya felo yona e bontšhitše diphapano tše di latelago: **Ntlo ya monna yo mongwe** ga e na mafelo a atmosfere; le gore boahlamo bja mafelo a dikanelokopanatseka tšeo bo a fapana.

Dikanelokopanatseka tšeo di fapana gape le ka tebelelo yeo mongwadi a e dirišitšego go di ngwala. Go lemogilwe le gore mongwadi o dirišitše dithekniki tša tšwetšopele tša go fapafapana go godiša maatlakgogedi le go nepiša moko wa ditaba wa dikanelokopanatseka tšeo. Go lemogilwe gape gore phapano ya sehloa le tlemollahuto ya dikanelokopanatseka tše e hueditšwe ke moko wa ditaba. Go rumilwe ka go lekola bohlokwa bja papetšo ye.

8.9 Polelo mabapi le mehuta ya dikanelotseka

Ge re yo ruma re yo lekola tšeo boDresden le Vestdijk ba di boletšego ka

botseka le ka moo di amanago ka gona le nyakišišo ye ya rena. Ge re lebeletše tšeo ba di boletšego re bona go na le ditaba tše pedi tše bohlokwa. Ditaba tšeo di lebane le:

- * Mehuta ya go fapana ya dikanegelotseka.
- * Ka mo ba swantšhago kanegelotseka le nonwane.

- **Mehuta ya dikanegelotseka**

Ge Dresden le Vestdijk (1957:94-95) ba bolela ka ga mehuta ya dikanegelotseka ba lemoga **mehuta ye mebedi ye megolo** ye ba e lebantšhago le bangwadi ba **Maisimane** le ba **Maamerika**. Ge ba hlaloša phapano ya mehuta yeo ba re:

Het wezenlijke verschil tussen de Engelse en Amerikaanse vorm van verhalen ligt elders: terwijl in de ene soort het raadsel vrijwel volledig geformaliseerd is, ligt het in de andere verhalen binnen de handeling der verschillende personen besloten. Geheel volgens de leer van het psychologische behaviorisme, die indertijd grote opgang in Amerika heeft gemaakt, raken de figuren uit de detectiveroman bekend door de handelingen die zij verrichten. Zij onthullen zich in en door de wijze waarop zij te werk gaan, en zo wordt ook het raadsel alleen door de handeling opgelost.

Bjale ge re lebeledišiša gabotse go bonala gore dikanegelokopanatseka tše pedi tšeo tša Lebopa tšeo re sa tšwago go di nyakišiša di lebane le mehuta ye mebedi yeo. Ge go lebeletšwa **Ntlo ya monna yo mongwe** go hwetšwa gore e lebane le **mohuta wa dikanegelotseka tša Maisimane**, mola **Bomahlwabadibona** e lebane le **mohuta wa dikanegelotseka tša Maamerika**. Lebaka ke gore, ge go nyakišišwa mehuta ya dikanegelotseka, re ka re tšeo boDresden le Vestdijk ba rego ke tša Maisimane, ke

dikanegelotseka tše di nago le **sephiri**, bjalo ka mo go **Ntlo ya monna yo mongwe**; mola tše ba rego ke tša Maamerika e le dikanegelotseka tše mo go tšona go nago le **ditiragalo tša go tšhoša**, bjalo ka mo go **Bomahlwabadibona**. Ka gona karoganyo yeo ya bona e kwana le yeo ya boBoileau le Narcejac ge ba re kanegelotseka e bolela ka ga **nyakišišo ya go utolla sephiri** ("mystère"), ebile ke **polelo ye e tšhošago** gape ye e **homotšago**.

Tlhalošo yeo e šupa gore dikanegelotseka ka moka tše di lego gona, go balwa le karoganyo yeo ya boBoileau le Narcejac gotee le ya Groenewald, di wela mo mehuteng ye mebedi ye megolo yeo ya dikanegelotseka e lego, wa Maisimane le wa Maamerika. Ka gona, ge re tšea karoganyo yeo ya boNarcejac, re hwetša gore mehuta yeo e lebanego le mohuta wa Maisimane, ke gore tša **sephiri** ("raadsel"/"mystère") ke : "**bourreau**", "**victime**", "**suspense**", "**thriller**", "**problème**", "**policier**" le "**criminel**". Mehuta ye e lebane le sephiri ka lebaka la gore mo go yona go na le dintlha tše pedi tše tharo tše di ikgethago. Sephiri seo se lego gona ke seo se lebanego le moanegwathwadi (molwantšhi goba molwantšhwa). Moanegwa yo re ka kopana le yena mo mathomong a kanegelotseka, eupša ra se kgone go tseba ge e le yena motho yo a swaraganego le go nyakišiša ka mathata ao mongwadi a tlogo be a a rotošitše. Seo e tla be e le ka gobane yena mongwadi o tla be a khutišitše **semelo** sa moanegwa yoo **sa nnete**. Taba ye e tšwelela gabotse ge re bala kanegelokopanatseka yeo ya Motuku ya **Ralato 1 (Nka se lebale)**. Gape, yena moanegwathwadi yo e ka ba moanegwa yoo re mo tsebago re mo hlompago, re phelago le yena letšatši ka letšatši mo ditiragalong tša sengwalo sa rena, eupša ra se tsebe **leina** la gagwe **la nnete**. Re no tseba fela leina la gagwe la bosenyi go fihla ge re utollelwa la nnete mo mafelelong, gomme re makale. Mohlala wo mokaone ke wa kanegelokopanatseka yeo ya Motuku ya **Ralato 11 (Nka se lebale)**. Goba o ka hwetša moanegwa yo e le yoo re tsebago leina la gagwe, re mo ratago ka lebaka la mediro ya gagwe ya go loka, eupša a no ba le bofokodinyana bjo bo itšego bjoo bo dirago gore mafelelong a tsene mathateng, gomme a lebanwe ke kotlo ye bohlokwana; ke

go re o fetoga **mogobošwa/mmolawa**. Mohlala gona mo ke kanegelokopanatseka yeo ya Lebopa ya **Ntlo ya monna yo mongwe**.

Gomme ntlha ya mafelelo ye e lebanego le sephiri ke ya gore mongwadi a ka tšweletša se sengwe mo mathomothomong a sengwalo e le bohlatse bja tiragalo ye e itšego yeo e diregilego, gomme go ile go swaraganwa le yona mo sengwalong. **Bohlatse** bjoo ke bja go se felele, bo sa nyaka bjo bongwe gore sephiri seo se nape se utologele ruri. Ge mabohlatse ao ka bobedi a utolotšwe gomme a beile mosenyi kgakala, gona sephiri se utolotšwe ga se sa le gona. Mohlala ke kanegelotseka yeo ya Bopape ya **Lenong la Gauta**.

Ge e le mehuta yeo ya boNarcejac ye e lebanego le mohuta wa Maamerika, ke gore, tša **ditiragalo fela** ("de handeling"), e lego tša **go tšhoša le go homotša**, ke: "**policier noir**", "**noir**" le "**cruel**". Go tšhoša go šupa gore mo go dikanegelotseka tšeo, go tloga mo mathomong ke madi, dipolayano, ditiro tša bošoro, bošula le bohvirihwiri, go yo fihla mafelelong, ke gore, sehloeng. Le gona mo mohuteng wo wa Maamerika, ditiro tšeo di lebane le moanegwathwadi. Gantši molwantšhi ke yena a dirago ditiro tšeo tša go kweša molwantšhwa bohloko. Ka fao mmadi o phela a kwela molwantšhwa bohloko, pelo ya gagwe e rotha megokgo a duma gore o ka re se sengwe se ka diragalela molwantšhi gore molwantšhwa a phologe mo ditlaišegong tšeo. Ge mo mafelelong a kanegelotseka yeo molwantšhi a humana kotlo, gona mmadi o a homotšega. O kgotsofatšwa ke ge molwantšhi a hwetša kotlo ya bosenyi bja gagwe, mola molwantšhwa a imologile mo dinaleng tša raleswena yoo. Mohlala ke kanegelokopanatseka yeo ya Lebopa: **Bomahlwabadibona**.

Ge go tšewa mehuta yeo ye megolo ya dikanegelotseka, go hwetšwa gore bangwadi ba rena ba Sepedi ba sekametše kudu ka mohuteng wa tša Maisimane. Mehlala še: Ramaila, **Tšhelete ya sepoko; Moloi ga a na mmala (Molomatsebe) (1951)**; Moloto, D.N. **Tšhipu e rile ke lebelo (1962)**; Matlala, **Serapeng sa Badimo (Hlokwa-la-tsela) (1969)**; Motuku, **Ralato 1 & 11 (Nka se lebale) (1972)**; Ngoepe, **Tšhipu e rile ke lebelo (Seswai sa**

ditabanatodi) (1980); Bopape, **Lenong la Gauta** (1982); Moloto, V.N., **Letlapa la bophelo** (1983); Mothapo, **Etshwang mare** (1986); Kekana, **Sesasedi sa katlego** (1990) le Lebopa, **Ntlo ya monna yo mongwe**. Gona mo mehlaleng ye ke mehuta ye mebedi fela ya karoganyo ya Groenewald yeo e sa nago le mohlala o tee o tee wa kanegelotseka ye e šetšego e ngwadilwe ka Sepedi. Mehuta yeo ke wa : **Leina la mogobošwa goba mmolawa ke sephiri**; gomme mo go wona go sa no ba kanegelokopanatseka yeo ya Lebopa, **Ntlo ya monna yo mongwe**. Mohuta wa bobedi ke wa : **Bohlatse bjo bo utollago nyepo ke sephiri**; gomme le mo go wona wo mohuta go sa no ba fela kanegelotseka yeo ya Bopape, **Lenong la Gauta**. Ge e le mo mohuteng wa dikanegelotseka tša Maamerika go sa ngwadile fela Kekana, **Nonyana ya tokologo** (1984) le **Nnete fela** (1990); le Lebopa, **Bomahlwabadibona**.

- **Kanegelotseka le nonwane**

Dresden le Vestdijk ba bolela gore go na le kwano gare ga kanegelotseka le nonwane. Kwano yeo ke yeo e lebanego le thuto goba boitshwaro. Se se ra gore mongwadi wa kanegelotseka go no swana le wa nonwane, o ngwala a na le tebanyo ye e itšego. Gomme yona tebanyo yeo ke go tšweletša thuto goba boitshwaro. Dipadiboitshwaro/-thuto tša kgale di be di gatelela kudu kotlo; eupša tša matšatši ano di gatelela kudu phetogo. Le gona mo go dikanegelokopanatseka tšeo tša Lebopa go bjalo. Kanegelokopanatseka yeo ya **Ntlo ya monna yo mongwe**, go swana le dikanegelotseka tša Maisimane ka bontši, e gatelela kotlo; mola yeo ya **Bomahlwabadibona**, go swana le mohuta wa dikanegelotseka tša Maamerika ka bontši, e gatelela phetogo mo bophelong bja moanegwathwadi yo a itšego.

Ge boDresden ba tšwela pele ka taba yeo ya go swantšha nonwane le kanegelotseka ba bolela gore phapano ye e lego gona ke gore dinonwane tša kgale di be di fo bolelwa, mola dikanegelotseka tšeo re ka rego ke dinonwane tša mehleng yeno, tšona di ngwalwa. Ge ba tšwela pele go hlaloša go swana

fao ga dikanegelotseka le dinonwane mo matlakaleng a 99-100 ba bolela gore lefase la dikanegelotseka le sepela o ka re le na le lenaneo goba molao woo o laolago tshepelo ya ditaba. Ge ba tšwela pele ba re lenaneo goba molao woo o laolago tshepelo ga o gona mo go dikanegelo tša masetlapelo goba tše di lebanego le mathata a bophelo. Seo ba se bolelago ke gore, le ge ditaba tša kanegelotseka e ka ba tše šoro goba kotsi, mmadi o fo bala a iketlile mogopolong ka gobane a tseba gore mo mafelelong ditaba di tlo loka. Ba go se loke ba tlo otlwa, mola ba go loka bona ba tlo phologa. Ka gona, o ka re ditaba tša kanegelotseka ke tša nonwane, ka gore bophelo le lefase la yona le laolwa ke molao goba lenaneo. Gomme yona taolo yeo, e kwantšha kanegelotseka le nonwane ka gobane ka moka di a ruta. Go no ba fela phapano ye nnyane gare ga kanegelotseka le nonwane. Ge ba tiiša phapano yeo mo letlakeleng la **100** boDresden ba re phapano yeo ke gore tšhepedišo ya ditaba tša kanegelotseka e na le lenaneo/molao wo o tiilego kudu mo mogopolong wa mongwadi le mmadi go fetiša go nonwane. Ba akaretša taba yeo ka go re:

Het fantastische van deze verhalen (dikanegelotseka) ligt in de absolute rationalisering van de werkelijkheid, zodat men niet ten onrechte heeft kunnen zeggen, dat de detectiveroman het sprookje van en voor rationalisten is.

Ba bolela gore bophelo, lefase goba ditiragalo tša dikanegelotseka di laolwa ke molao goba lenaneo la monagano e sego la khuduego.